

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

**НЕРУБАЙСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ КОМПЛЕКС
«ШКОЛА-ГІМНАЗІЯ»**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В
СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Одеса – 2022

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою
Державного закладу
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К.Д. УШИНСЬКОГО»
Протокол № 9 від 25 лютого 2022 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної педагогіки
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського» Олексій Анатолійович Листопад

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Одеського
національного університету імені І.І. Мечникова Ірина Петрівна Анненкова

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник
наукових праць / редкол. О. Я. Чебикін та ін. Одеса: Університет
Ушинського, 2022. 190 с.

© Кафедра педагогіки
Університету Ушинського, 2022
© ЗЗСО І-ІІІ ступенів Нерубайський НВК «школа-гімназія»
Нерубайської сільської ради, 2022

Спільнота практиків готує молодих людей до життя в багатомовному, багатокультурному світі, в якому люди об'єднуються в мережі відповідно до своїх інтересів та уподобань.

Література

1. Mishra, P., Koehler, M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A new framework for teacher knowledge. *Teach. Coll. Rec.*, 2006. №6, P.117–154.

2. Knezek, G., Christensen, R. The importance of information technology attitudes and competencies in primary and secondary education. In *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*; Voogt, J., Knezek, G., Eds.; Springer: New York, NY, USA, 2008. P. 321–331.

3. Безух К.Є., Киселева Н.В. Інтеграція дистанційного та традиційного навчання в сучасній школі. *ГОУВПО «Ярославський державний педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського»*, м. Ярославль. *МОУ гімназія*, 2019. №3. С.34–35.

ОНЛАЙН ТА ОФЛАЙН СПІЛКУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

О.П.Ноздрова,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Валерія Карпенко,

здобувач вищої освіти факультету іноземних мов
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Анотація. У статті зазначено, що ефективна професійна діяльність вчителя ґрунтується на вмільому педагогічному спілкуванні. Вона є умовою оптимізації навчання й розвитку особистості, соціалізації дитини, сприяє особистісному зростанню. Акцентовано увагу на проблемах онлайн – спілкування у зв'язку з сучасними проблемами світової пандемії.

Ключові слова: стилі педагогічного спілкування, онлайн та офлайн спілкування, психологічна установка.

Ефективна професійна діяльність вчителя ґрунтується на вмілому педагогічному спілкуванні. Вона є умовою оптимізації навчання й розвитку особистості. Саме спілкуванню належить найважливіша роль у соціалізації дитини, особистісному зростанні. Психолого-педагогічні дослідження (Мешко Г., Панфілова К.) довели, що для того, щоб виховання було ефективним, у дитини необхідно викликати позитивне ставлення до навчання. А таке ставлення завжди формується в діяльності, через складний механізм взаємин, спілкування[2].

В ізоляції дитина не може розвиватися. Тільки у спілкуванні з дорослими, з однолітками формується особистість дитини.

Спілкування – багатоплановий процес налагодження і розвитку контактів між людьми, який передбачає обмін інформацією, певну стратегію й тактику взаємодії, сприймання й розуміння суб'єктами спілкування один одного.

Отже, спілкування – це різноманітні контакти між людьми, зумовлені потребами спільної діяльності. У процесі спілкування завжди відбувається обмін інформацією, тобто комунікація. Спілкування, що ґрунтується на повазі до особистості незалежно від її віку чи соціального становища стає надійною основою співпраці, а отже є обов'язковою умовою успішної педагогічної діяльності[1].

Професійно-педагогічне спілкування повинно бути спрямоване на розвиток мотивації дитини, надання творчого характеру освітньої діяльності та формування особистості. Тому єдиним важливим завданням вчителя є вміння правильно його вибудувати.

Педагогічне спілкування допомагає вчителю організувати взаємодію під час освітнього процесу на уроці чи у позакласній діяльності як цілісний процес, не обмежуючись лише інформаційною функцією. Воно допомагає самоствердженню дитини в колективі, забезпечує співтворчість у групі, класі[2].

Науковці (Бондаренко Г., Мешко Г.) звертають велику увагу на педагогічному спілкуванні під час пандемії, адже освітній процес не призупинений, він лише має інші форми організації[1].

Це – онлайн й офлайн спілкування вчителя з учнями.

Сьогодні ми відокремлюємо педагогічне спілкування на офлайн та онлайн. Ми вважаємо, що зараз педагогічний працівник взаємодіє з учасниками освітнього процесу не так, як раніше. Зараз педагог – це коуч, який взаємодіє з усіма учасниками освітнього процесу за допомогою різних технічних засобів.

Тому постає важливе питання з приводу педагогічного спілкування в умовах онлайн та офлайн.

Онлайн – це коли в реальному часі спілкується педагог з усіма учасниками освітнього процесу, а офлайн – коли спілкування відбувається, але без прямої

взаємодії та з великим проміжком часу. Онлайн – це, так би мовити, пряма мова, пряме спілкування, а офлайн – це великий проміжок часу, коли ви спілкуєтесь, а реакція на вашу інформацію не моментальна, не своєчасна.

Усі ми зараз, під час пандемії та в звичайному житті користуємося різними соціальними мережами та меседжерами (Вайбер, Телеграм, Інстаграм тощо), проводимо уроки в асинхронному чи синхронному режимі.

Звісно ж, спілкування онлайн є складним процесом, тому що інформацію, навіть офлайн, усі сприймають по різному, що вже казати про спілкування онлайн. Відповідно, коли ми спілкуємося зі своїми учнями або їхніми батьками у соціальних мережах, необхідно чітко висловлюватися, уникати «розлогих» описів, які сприймаються важко. Треба не боятися бути креативним педагогом – на сучасному етапі зацікавити дитину виконати творче завдання в онлайн режимі[1].

Щоб оволодіти мистецтвом педагогічного спілкування, педагогу необхідно розвивати здатність до рефлексії, усвідомлення власної поведінки в спілкуванні, вміння відчувати інтелектуальні, емоційні, морально-вольові стани дітей; розуміти іншу людину; здатність налагоджувати контакти із учнями й активно впливати на них; оволодівати способами педагогічних впливів.

Ми зазначаємо, що досягнути запланованого результату й отримати задоволення від спілкування з учнями допомагає дотримання таких вимог:

1) Чітко формулювати конкретні завдання й зосереджувати увагу на їх розв'язанні.

2) Обмірковувати стратегії й тактику спілкування з учнями, підбирати оптимальні прийоми впливу на емоційну складову школярів.

3) Уміти вислухати дитину, не перебивати її, бути терплячим у спілкуванні.

4) Намагатися зрозуміти учнів-вихованців, навчитися відчувати зміни в психологічному кліматі класу.

5) Уміти стримувати свої негативні емоції у спілкуванні з учнями. Керувати собою, опановувати методи саморегуляції.

6) Уміти прощати, адже діти все таки мають право на помилку. Треба ставитися до дітей так, як би Ви хотіли, щоб вони ставилися до Вас. Ніколи не принижувати здібності вихованців, не давати негативних оцінок їх особистості.

7) Виробити власну методику взаємодії з «важкими» дітьми.

8) Подбати, щоб в арсеналі методів впливу на учнів-вихованців переважали похвала, заохочення, схвалення. Вселяти в дітей надію.

9) Частіше усміхатися усім: учням, батькам, іншим вчителям – це забезпечує успіх педагогічної взаємодії.

У дослідженні ми зазначаємо, що важливою характеристикою педагогічного спілкування є його стиль. Ми вважаємо, що стиль спілкування, який притаманний кожній людині, мабуть, залежить від різних моментів – від історії життя, від ставлення до людей; від того, яке спілкування найбільш є цінним в суспільстві. Разом з тим стиль спілкування, визначаючи те, як людина повинна будувати й розуміти різні ситуації, впливає на її життя, формуючи ставлення до людей, способи вирішення проблем і особистість[3].

Описано у психолого-педагогічній літературі багато стильових характеристик різного ступеня узагальненості: стиль життя, стиль діяльності, стиль спілкування, когнітивні й емоційні стилі тощо. Співвідношення між ними ще недостатньо добре вивчено, але всі дослідники стилів спілкування(В.Сухомлинський, Кан-Калик, Роберт Розенталь Ленор Джекобсон, Г.Мешко тощо) визнають продуктивність цього напрямку[2].

Кожній людині властивий свій цілісний стиль спілкування, який накладає відбиток на його поведінку та спілкування в будь-яких ситуаціях. Він відображає саме особливості спілкування людини, що характеризує її загальний підхід до побудови взаємодії з іншими людьми.

Але у сучасних умовах ця проблема, а саме онлайн спілкування педагогічного працівника, висвітлена ще недостатньо. З моменту настання карантину по всій Україні пройшло не досить багато часу, щоб вивчити це питання та залучити всіх до правильної та ефективної освітньої роботи.

Тому ми пропонуємо розгляд окреслених стилів спілкування. Взагалі виокремлюють три головні стилі педагогічного спілкування: авторитарний, ліберальний та демократичний. За В. Кан-Каликом, виокремлюють п'ять головних стилів педагогічного спілкування: спілкування на основі захопленості спільною діяльністю, спілкування-загравання, спілкування-дистанція, спілкування-заякування, спілкування-перевагу тощо[2].

Спілкування на основі захопленості спільною діяльністю передбачало співробітництво, спільну зацікавленість, співтворчість, а також високий рівень компетентності педагога та його моральних установок. Такий стиль спілкування відрізняв діяльність В.О.Сухомлинського від інших педагогів. На цій основі формував свою систему взаємовідносин з дітьми В. Ф. Шаталов. Цей стиль спілкування можна розглядати як передумову успішної спільної навчально-виховної діяльності. Захопленість спільною справою – джерело дружності[4].

Спілкування-дистанція – педагог і вихованець займали різні соціальні позиції, тому повинна існувати дистанція в їх відносинах. Педагогу важливо володіти мистецтвом дистанції, щоб уникнути фамільярності у спілкуванні.

Спілкування-залякування будувалося на жорсткій регламентації діяльності учнів, на їх беззаперечному підпорядкуванні, страху; орієнтувало дітей на те, чого робити не можна.

Спілкування-загравання ґрунтувалося на бажанні педагога подобатися вихованцям, отримати у них авторитет, який швидше за все буде «дешевим», хибним.

Спілкування-перевага характеризувалося бажанням педагога «підвестися» над вихованцями; він був поглинений собою, відсторонений від дітей, мало цікавився своїми відносинами з ними, не відчував учнів.

Якщо перші два стилі є гуманістичними, суб'єкт-суб'єктними взаємодіями «педагог – вихованець», то спілкування-залякування, спілкування-загравання, спілкування-перевага відносяться до негативних стилей і характеризуються суб'єкт-об'єктними відносинами між педагогом та вихованцями.

Ми згодні з науковцями (Бондаренко Г., Мешко Г.), що педагогічне спілкування – досить складний феномен, який потребує творчого підходу. Вони зазначали, що виходячи із логіки навчально-виховного процесу, професійне спілкування має певну структуру, яка включає такі етапи:

1) **Моделювання** очікуваного спілкування з окремими вихованцями або дитячим колективом. Його здійснює педагог завчасно на основі знань особливостей фізичного та соціально-психічного розвитку особистості вихованця, розуміння особливостей прояву його характеру, обізнаності з рівнем розвитку колективу, передбачення можливих зустрічних дій окремого вихованця або всього колективу. Цей етап можна назвати прогностичним.

2) **Організація початкового етапу** спілкування потребує швидкого залучення вихованця до процесу безпосередньої взаємодії. Інколи цей етап називають "комунікативною атакою". Головне, щоб організація здійснювалась через конкретну діяльність і спрямовувалась на діяльність, яка викликає в учнів інтерес.

3) **Керівництво спілкуванням** у педагогічному процесі передбачає підтримання ініціативи вихованців у спілкуванні, внесення необхідних корективів, врахування соціальних умов, віку вихованців, їхніх індивідуальних особливостей, заохочення до активного спілкування.

4) **Аналіз результатів спілкування** має бути спрямований на зіставлення проведеної роботи з раніше визначеними завданнями, виділення й аналіз допущених помилок, обдумування шляхів і засобів подолання виявлених помилок у майбутньому[4].

У педагогічному спілкуванні надзвичайно важливою є психологічна установка вчителя. Роль установки в педагогічному спілкуванні було досліджено під час експерименту, який увійшов у історію педагогіки як "ефект Пігмаліона"[4]. Американські психологи Роберт Розенталь і Ленор Джекобсон після психологічного обстеження школярів (визначення рівня їх розумового розвитку) повідомили вчителям, що в класах є учні з високим інтелектуальним потенціалом. Вони назвали прізвища дітей, які насправді мали різні успіхи й здібності. Через деякий час психологи виявили помітні успіхи в розвитку тих дітей, які були названі серед кращих, але мали посередні оцінки. Сталося це тому, що вчителі, дізнавшись про здібності своїх вихованців, змінили психологічну установку щодо них. Навіть якщо рівень знань учня був низьким, учитель почав уважніше ставитися до нього. А це змінювало його ставлення до учня й характер стосунків, загалом.

Висновки. Якщо для педагога спілкування є передусім видом професійної діяльності, то для учня — це вид повсякденної життєдіяльності. Тому, спілкуючись з учнями, педагог повинен не тільки взаємодіяти з вихованцем, але й залишатися одночасно поза ним, бо йому треба спостерігати, аналізувати, коригувати, приймати рішення тощо.

Онлайн спілкування буде продуктивним лише тоді, коли ґрунтуватиметься на повазі до особистості учнів, розумінні їх потреб та інтересів; на вмінні правильно оцінювати ситуації та обирати необхідний тип спілкування: як офлайн, так й онлайн. Педагогу необхідно уважно вивчати особистість учня, перевіряти будь-яку інформацію, яка пов'язана з ним. Необхідно переоцінювати внутрішні установки – тільки за таких умов вчитель зможе побудувати з учнями справжнє, дієве, педагогічно доцільне спілкування.

Найважливішою складовою вербальних засобів зовнішньої педагогічної техніки є здатність учителя організувати ефективне педагогічне спілкування. Адже у процесі спілкування проявляються професіоналізм учителя, його педагогічна майстерність і педагогічний артистизм.

Також існує ціла низка правил педагогічного спілкування: якомога частіше посміхатися, тому що це одразу викликає позитивні емоції; моделювати спілкування не «від себе», а від учнів, їхніх запитів та потреб; уміти слухати учнів, зважати на їхню думку; у спілкуванні враховувати стать вихованця; частіше висловлювати схвалення, заохочення тощо.

Можна ще зробити висновки, що основою педагогічного процесу є особистість учня. Тож організовуючи педагогічне спілкування, вчителів, насамперед, необхідно враховувати особистісні якості учнів(наприклад, яким

чином можуть поводитися учні різного темпераменту в запропонованих обставинах).

Література

1) Бондаренко Г. Уроки мислення як засіб формування творчих здібностей молодших школярів // *Початкова школа*. 1999. № 5. С. 51–53.

2) Етика ділового спілкування: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / С. Я. Харченко, Я. І. Юрків: Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 507 с.

3) Етика ділового спілкування: навчальний посібник / За ред. Т. Б. Гриценко, Т. Д. Іщенко, Т. Ф. Мельничук. Київ: Центр навчальної літератури, 2007. 344 с.

4) Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2010. 200 с.

5) Панфілова А.П. Теорія і практика спілкування. Москва: Академія, 2007. 218 с.

ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ «ВАЖКИХ» ПІДЛІТКІВ

О.П.Ноздрова,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Вікторія Карпенко,

здобувач вищої освіти факультету іноземних мов

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

Підлітковий період – важкий період психічного розвитку особистості. Часто причини появи «важкої» дитини у цей період пов'язані з віковими особливостями розвитку дітей підліткового віку. Через гормональний дисбаланс виникає підвищена чутливість і емоційна неврівноваженість, тому в цьому віці молоді люди можуть часто плакати, скандалити. Додамо ще до цього